

«НЕ ПЛАЧЕМ, А МЕЧЕМ!»*

Це один із афоризмів І. Боберського, а вибрав я його саме тому, що в ситуації нинішньої російсько-української війни він орієнтує нас на боротьбу, на розуміння боротьби не лише як закону природи, але й суспільства, він підказує нам, що завжди треба бути готовим взятися за меч. Відразу згадалися слова гетьмана І. Мазепи:

*Най же вічна буде слава,
Ще през шаблі маєм права!*

І. Боберський міг і не знати ці рядки, бо збірка віршів І. Мазепи і його листів до коханої Мотрі Кочубеївни під назвою «Писання» краківсько-львівське видавництво «Говерла» видало 1943 року. (Читач може уявити собі моє враження далекого 1976 року, коли я в одного бібліофіла купив цю збірку). Та писав про меч (і раніше від І. Боберського), зрештою, й С. Петлюра, який заповідав: «... не забуваймо про меч; учімося міцніше тримати його в руках, а одночасно дбаймо про підживлення нацією моральних елементів її буття». Цього меча міцно тримали українські січові стрільці, вояки Армії УНР і УГА, вояки УПА. Цього меча повинні вміти тримати і ми.

В І. Боберського є й низка інших афоризмів, не менш знакових й актуальних: «змаг гартує волю», «кожен народ стільки вартий, скільки покладе жертв для своєї мети», «народ, що не прагне до єдності підчас миру, не має дисципліни під час війни», «лише організована фізична сила забезпечує народів свободу і незалежність». Є й такі афоризми, що викличуть заперечення в нинішніх українських пацифістів: «світом править п'ястук (кулак. – С. К.), кермований мозком», «любов до ближнього в історії народів не існує». Це далеко не всі цікаві афоризми, що їх можна прочитати у виданні «Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції», яке підготували до друку А. Сова і Я. Тимчак (за наукової редакції Є. Приступи, ректора Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського), а видало львівське видавництво «Апріорі» (Ю. Николишин).

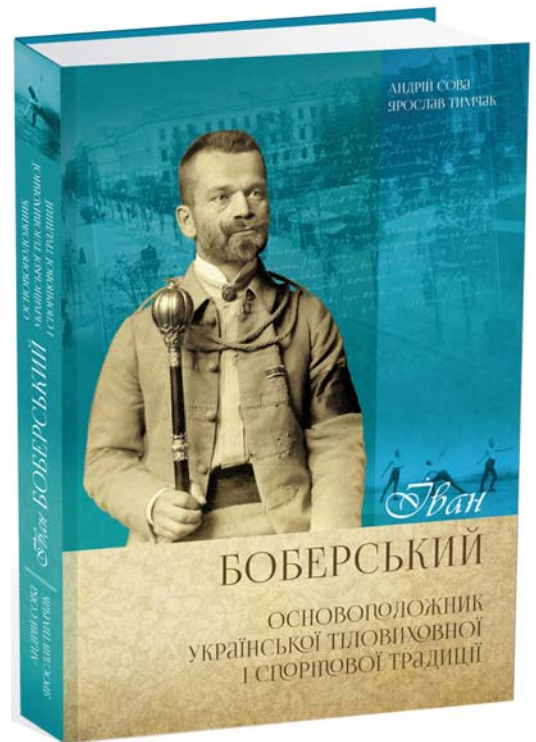
Дуже добре, що таке видання появилось, з кількох причин. Я пригадую радянський інститут фізкультури у Львові (десь на початку 80-х років я читав там як факультатив лекції про журналістику) – радянський за духом, за змістом, за метою. Зрозуміло, що лише в сучасному українському університеті, що готує спеціалістів у сфері фізичної культури, могло появиться і появилось таке видання.

Книжка про І. Боберського – це ще одна розповідь про тих українських діячів, чі імена повертаються до нас завдяки ентузіазмові і жертвній праці дослідників. Проте повертаються вони із небуття не просто «на згадку» («про мемогіа»), не для слезливих зітхань, як писав Є. Маланюк про Голодомор 1932-1933 років у статті «Волошкові очі» (перша частина статті «Про мемогіа» у «Віснику» Д. Донцова за 1935 рік), а для того, щоб знали про наше минуле, пам'ятали про нього, а найголовніше, щоб ми осмислювали і минуле (особливо наші помилки з цього минулого), і життєдіяльність великих українців і втілювали їхні плани, їхні нездійснені мрії, їхні заповіді, що стосуються різних сфер життя.

Ця книжка поповнює українську біографістику – я на-

самперед маю на прикметі саме розділ художньої літератури, який присвячений життєписам великих людей. Це продовження тієї традиції, яку в нас започаткував Нестор-літописець. Зрештою, біографістика стосується не лише художньої літератури, бо як метод дослідження вона функціонує в історичній науці, і багато українських істориків ефективно використовували його. Зрозуміло, що цей метод потребує дуже глибокого осмислення біографії діяча і контексту доби, бо можуть виникнути два небажані ефекти: або гіпертрофовано панегіричне зображення особи загулить собою діяльність нації, суспільства, або діяльність навіть відомої особи буде лише ілюстрацією, додатком до тих чи інших доленосних моментів історії. Ми ще не забули марксистсько-ленінську науку, яка «загубила» людину, ми ще пам'ятаємо й радянську історичну науку, яка недооцінювала роль особи в історії, і радянську практику з її зневажливим (були часи, що й з цинічним, аморальним, злочинним) ставленням до людини. Авторам вдалося органічно поєднати осмислення діяльності І. Боберського у контексті доби.

Рецензоване видання – перша праця монографічного характеру про І. Боберського. Мене вразила джерельна база, на яку спиралися А. Сова і Я. Тимчак. Це оцінять ті дослідники, які знають, що таке пошуки матеріалу в архівах, у періодиці дорадянського періоду. Не забуду ейфорії кінця 80-х років, коли відкрилися «спецхрани» і громадянам СРСР дозволили читати те, що було «за сімома замками» – пожовклі газети, журнали, книжки, що були вкриті і пилом, і пліснявою, занедбані, пам'ятаю помітки на титульних сторінках червоним або синім олівцем (належали теж «читачам») – «антисовєтчина», «україн. бурж. націоналізм», «націоналістический бред» і т.д. – бібліотечні працівники потім витирали ці «вироки» гумкою. Тоді ж я довідався і про І. Боберського (читав його публікації). Ще без конкретної мети переглядав десятки видань і переписував тексти, конспектував. Нагода використати зібрані матеріали трапилася, коли почав читати лекції з історії західноукраїнської преси: 1994 року видав на роталіній збірник текстів «Преса боротьби й ідеї» (західноукраїнська публіцистика першої половини ХХ століття). Це був перший

* Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортивної традиції / За наук. ред. Євгена Приступи. – Львів: ЛДУФК; Апріорі, 2017. – 232 с.: іл.

навчальний посібник у формі хрестоматії, в якому студенти (а вже почався період Л. Кучми) змогли читати тексти митр. А. Шептицького, С. Коновальця, С. Бандери, Р. Шухевича, Д. Донцова, О. Ольжича, О. Теліги та ін. Не було в цьому переліку І. Боберського, але оскільки переглядав я і спортивну пресу, то в розділі «Спортивно-руханкова преса» в «Нарисах з історії західноукраїнської преси першої половини ХХ століття» (видання 2002 року) я розповів і про І. Боберського. З початку 90-х років я збирав матеріали і про подвижництво українських діячів, тож словникова стаття про І. Боберського є в біобібліографічному покажчику «Люди боротьби й ідеї», що готове до друку. (1946 року в Мюнхені Ліга українських політичних в'язнів створила науково-дослідний інститут української мартирології, метою якого було збереження «для прийдешніх поколінь аннали жертв та імена борців за волю України, пам'ять про ті жертви, які приніс український народ в своїй визвольній боротьбі від найдавніших часів, змагаючи за свої державно-політичні ідеали: Вільну, Самостійну, Соборну Українську Державу» – «Завдання української мартирологів», Мюнхен, 1947).

І. Боберський був першим, хто зрозумів значення руханки і спорту в контексті державницьких змагань і почав подвижницьку діяльність в цій царині. Його можна назвати і духовним батьком Українських січових стрільців, які організувалися напередодні Першої світової війни, згодом багато з них уже воювали у лавах Легіону УСС. Не випадково І. Боберського призначили членом Бойової управи УСС, у складі якої були відомі українські діячі.

І упродовж міжвоєнної доби І. Боберський цілеспрямовано працював для того, щоб українське суспільство визнало спорт, спортивну діяльність тією сферою національного життя, яка органічно не просто доповнює, а й повноцінно функціонує поряд з діяльністю політичною, економічною, науковою, культурницькою, бо це свідчить про повноту життєдіяльності нації. Саме тому в Галичині на початку 20-х років ХХ ст. після поразки визвольних змагань відновили свою роботу і партійні, і громадські організації, а також молодіжні товариства «Пласт», «Сокол», «Січ». Про суспільну вагу, про значення молодіжних товариств (а їх можна назвати парамілітарними) свідчить той факт, що по-

льська влада поступово заборонила всі організації «Січі» (останню – 1930 року в часи «пацифікації», на місці «Січей» українці організували «Луги»), 1930 року заборонила і «Пласт».

Видання дуже добре ілюстроване; світліни різножанрові й різноформатні. Треба віддати належне видавцеві Ю. Николишину – поліграфічний рівень видання високий, цікава не лише архітектура книжки, але й дизайн сторінок, на яких органічно поєднується три види тексту: власне авторський текст, текст відповідних документів й ілюстрація (що теж є своєрідним текстом).

На жаль, це розкішне видання не дійде до масового читача – занадто висока ціна. Тому є конечна потреба видати окремою брошурою науково-популярний нарис про життєдіяльність І. Боберського, зберігши концептуальну основу рецензованого видання – ідею української державності, нашу готовність боротися за неї, ідею національного спорту як важливої сфери українського буття, того спорту, в якому, за словами І. Боберського, паує не лише інтелігенція тіла, але й інтелігенція духу.

Степан КОСТЬ

АНТИНАЦИСТСЬКИЙ ФРОНТ УПА

ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ | УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНИХ ПАМ'ЯТІ | UKRAINE CRISIS media center

>2,5 тис. антинацистських акцій

22 напади на окружні та районні центри

11 нападів на виправно-трудові табори

12-18 тис. нацистів, їх союзників та колаборантів вбито

Втрати визвольного руху: понад **7 тис.** повстанців, підпільників та симпатиків ОУН, загиблих у боях

близько **600** підпільників та симпатиків ОУН відбули терміни в концтаборі Аушвіц, кількість ув'язнених у тюрмах та таборах Дахау, Бухенвальд, Маутхаузен, Гросс-Розен, Берген-Бельзен та ін. невідома

7 лютого 1943

Перший бій УПА. Сотня Григорія Перегіняка — «Коробки», «Довбенка» напала на німецький гарнізон у м. Володимирець. Втрати ворога - 11 осіб. Зокрема комендант жандармерії, втрати повстанців - 1 вбитий та 1 поранений

ЗВЯДКИ ДІЯМ УПА В 1943 Р.:

з Волині до Німеччини вивезли **5 разів** менше оstarбайтерів, ніж у 1942 р.

німці на Волині втратили доступ до **74,82%** орних земель, а також запланованого постачання: **76,45%** хліба, **77,86%** рогаатої худоби.

ВІДОМІ КЕРІВНИКИ НАЦИСТСЬКИХ АНТИПАРТИЗАНСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ПРОТИ УПА:

ВІЛЬГЕЛЬМ ГЮНТЕР, бригадефюрер СС, командувач СС і поліції Волині та Поділля (квітень—червень 1943 р.)

ЕРІХ ФОН ДЕМ БАХ, обер-групенфюрер СС, командувач усіма антипартизанськими силами на Сході (липень—серпень 1943 р.)

ГАНС АДЛЬФ ПРИЦМАНН, обер-групенфюрер СС, Вищий командувач СС і поліції в райхскомісаріаті «Україна» (серпень—вересень, листопад 1943 р.)

ГЕРХАРД ШМІДХУБЕР, оберст, в. о. командира 7 танкової дивізії Вермахту (31 травня—6 червня 1944 р.)

Степан Бандера був ув'язнений в концтаборі Заксенгаузен (січень 1942 — вересень 1944)